

Élet és társadalom az uniós tagjelölt országokban

Bevezetés

Az Eurofound európai életminőség-felméréséből (Quality of Life Survey – EQLS) az évek során értékes mutatók születtek, amelyek kiegészítik a gazdasági növekedés és az életszínvonal hagyományos, például a bruttó hazai termék (GDP), vagy a jövedelmen alapuló mutatóit. Az EQLS mutatói széles körű bizonyítékokkal szolgálnak, amelyek hozzájárulhatnak az Európai Unió tagjelölt országainak nyomon követéséhez és a prioritásaik meghatározásához, mivel ezekre az országokra nézve elvárás, hogy szakpolitikáikat összehangolják az uniós szakpolitikákkal, és reformokat hajtsanak végre.

Az öt jelenlegi tagjelölt ország – Albánia, Montenegró, Észak-Macedónia, Szerbia és Törökország – bekerült az európai életminőség-felmérés 2016. évi körébe. Néhányuk esetében a változásokkal kapcsolatos adatok is rendelkezésre állnak az előző felmérések (2003., 2007. és 2011.) alapján. A jelentés három átfogó területet – az életminőséget, valamint a közszolgáltatások és a társadalom minőségét –, illetve a következőkkel kapcsolatos mutatókat vizsgálja:

- szubjektív jólét, életszínvonal, a nélkülözés aspektusai, illetve a munka és a magánélet egyensúlya
- egészségügyi ellátás, tartós ápolás-gondozás, gyermekgondozás és egyéb közszolgáltatások
- szociális bizonytalanság, a tapasztalt társadalmi kirekesztés és társadalmi feszültségek, az emberekbe és intézményekbe vetett bizalom, a közösségi életben való részvétel és elkötelezettség, valamint képzésben való részvétel

A jelentés a bevezető áttekintés mellett az öt ország profilját tartalmazza.

Szakpolitikai háttér

Az életminőségre, valamint a közszolgáltatások és a társadalom minőségére vonatkozó mutatók segítségével a polgárok nézőpontjait is figyelembe vehetjük a szakpolitikák tervezése és az eredmények értékelése során. Amennyiben a tagjelölt országokra vonatkozó szociális mutatók nem állnak rendelkezésre, vagy nem hasonlíthatók össze teljes mértékben az uniós mutatókkal, a felmérés adatait a fentiek helyett az országok közötti eltérések feltérképezésére és a nemzeti szakpolitikák szempontjából fontos területek meghatározására is fel lehet használni.

A jelentésben szereplő, az életminőségre, valamint a közszolgáltatások és a társadalom minőségére vonatkozó megállapítások mind nemzeti szempontból, mind pedig az uniós bővítési folyamat során érintett területek kapcsán jelentőséggel bírnak. Emellett a fenntartható fejlődési célok tágabb összefüggésében is relevánsak, mivel néhány ország esetében ezeket átfogó nyomon követő intézkedések hiányában olykor nehéz felmérni.

Az európai életminőség-felmérés komparatív szempontjainak segítségével feltárhatjuk a társadalom középtávú fejleményeinek alakulását, és javíthatjuk az életminőséget mind az uniós, mind pedig a partnerországokban.

Fő üzenetek

- A tagjelölt országokban az életszínvonallal való elégedettség és a boldogság szintje az uniós tagállamokkal összehasonlítva továbbra is a skála alsó határán mozog.
- Mint sok más országban, a boldogság szintje magasabb, mint az életszínvonallal való elégedettség. A boldogság és az elégedettség közötti különbség arra utal, hogy annak ellenére, hogy az emberek nincsenek kimondottan megalégedve az életszínvonallal, a család és a társas kapcsolatok bizonyos fokú érzelmi kiteljesedést nyújtanak számukra.

- A tagjelölt országok több életkörülmény-mutató tekintetében az EU-28 átlaga alatt teljesítenek, ideértve a lakáshiány, az energiaszegénység és az anyagi nélkülözés mértékét is. Az egyes közszolgáltatások minőségéhez hasonló területeken azonban a tagjelölt országok helyzete kevésbé kedvezőtlen, mint némely kelet-európai tagállamoké, különösen a 2008. évi gazdasági válság fényében.
- Az uniós tagállamok többségével összevetve a demográfiai szerkezet tekintetében a tagjelölt országok némelyikének (különösen Albánia és Törökország) lakossága viszonylag fiatal. Ezt tükrözi a számos egészségügyi mutató terén elért viszonylag jó teljesítményük, bár ezek a mutatók jelentősen alacsonyabbak az idősebb csoportok esetében.
- Általánosságban elmondható, hogy a tagjelölt országok lakossága (Törökország kivételével) viszonylag derűsen látja saját, és különösen a következő generációk jövőjét, ami feltehetőleg részben az uniós integráció lehetőségének és a tagságnak tulajdonított előnyöknek tudható be. Ugyanakkor fel kell ismerni a népesség elöregedését és különösen az anyagi nehézségeket és nélkülözést, mivel ezek megkérdőjelezhetik a jelenlegi pozitív légkört.
- A tagjelölt országok többségében az elvégzett háztartási és gondozási munka mennyisége tekintetében jelentős különbségek vannak a férfiak és a nők között. Bár a gondozási szolgáltatásokat színvonalasabbnak tartják, mint más közszolgáltatásokat, azok nem mindig állnak rendelkezésre, és így nincsenek hatással a magánélet és a munka közötti egyensúlyban mutatkozó eltérésekre. A munka és a magánélet szervezésének átalakulása függ a rendelkezésre álló munkahelyek típusától és az ország gazdasági profiljától is. Úgy tűnik azonban, hogy az országok nem készülnek előre erre a változásra, mivel a – szakmai vagy egyéb témájú – felnőttképzésben résztvevők száma alacsony.
- A társadalmi kohézióra több területen is nyomás nehezedik. Egyes csoportok – köztük az idősek, az alacsony jövedelműek, és bizonyos esetekben a nők – a társadalmi kirekesztés magas szintjéről és rossz mentális egészségről számolnak be. Emellett egyes tagjelölt országokban viszonylag sokan számolnak be a gazdagok és a szegények, illetve a vezetők és a munkavállalók között fennálló feszültségekről. A becsült jövedelmi egyenlőtlenségek vonatkozásában a nemzeti statisztikákkal összehasonlítva az európai életminőség-felmérésben szereplő adatok a legtöbb tagjelölt országban minden esetben magasabbak. Ez a megállapítás további lendületet adhat az ilyen egyenlőtlenség mérésének fejlesztéséhez, és ezen mutatók alkalmazásához az egyenlőtlenség felszámolását célzó politikák értékelése során.
- A vidéki és a városi területek között mind az életminőség, mind pedig a helyi és közszolgáltatások minőségének tekintetében viszonylag nagy eltérések mutatkoznak. Ez a tagjelölt országokban kimondottan nagy nehézséget jelent, mivel számottevő a vidéki lakosság aránya. A 2016. évi európai életminőség-felmérés kiemelte, hogy a vidéki lakosság számára nem állnak rendelkezésre újrahaznosítási szolgáltatások.
- A tagjelölt országok nemzeti intézményeibe vetett bizalom általános mértéke valószínűleg megnehezíti az életminőség helyi – városi és vidéki – szintű javítását. A tagállamok többségével ellentétben – ahol a helyi önkormányzatok nagyobb bizalmat élveznek, mint a nemzeti intézmények – a tagjelölt országok helyi hatóságai nem rendelkeznek ezzel a viszonylagos előnnyel.

További információ

Az Élet és társadalom az uniós tagjelölt országokban című jelentés itt tekinthető meg: <https://eurofound.link/ef18032>

Kutatásvezető: Tadas Leončikas

information@eurofound.europa.eu